

Protokoll fört vid pleniföredragning

Regeringskansliet

Enheten för Europarätt och externa frågor

Närvarande

KS-CG-MP-NF-MN-WV

Frånvarande

TA

Justerat

Omedelbart

Ordförande

L a n t r å d
Katrín Sjögren

Föredragande

Minister
Nina Fellman

Protokollförare

EU-sakkunnig
Pamela Baarman

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 8

Ålands landskapsregerings positioner med anledning av
Storbritanniens utträde ur EU

ÅLR 2016/7687

73 Rk1c

Landskapsregeringen beslöt tillstålla statsrådet ett utlåtande i enlighet
med **bilaga 1, Rk1c16P08**.

Statsrådets EU-sekretariat
PB 23
00023 STATSRÅDET

Hänvisning

Kontaktperson
Pamela Baarman

Ärende
**ÅLANDS LANDSKAPSREGERINGS POSITIONER
MED ANLEDNING AV STORBRITANNIENS UT-
TRÄDE UR EU**

Med anledning av utgången i folkomröstningen den 23 juni 2016 i Storbritannien om ett fortsatt brittiskt medlemskap i den Europeiska unionen önskar Ålands landskapsregering framföra följande positioner för statsrådet att beakta dels vid förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur unionen, dels vid förhandlingarna om hur de kvarvarande 27 medlemsstaterna internt inom unionen hanterar konsekvenserna av Storbritanniens utträde.

Vid förhandlingarna om Storbritanniens fortsatta relationer till EU-medlemsstaterna framhåller landskapsregeringen att oberoende av hur relationerna ordnas i framtiden är det av vikt att de särregler som råder för landskapet Åland och som ingår i Protokoll 2 till Finlands anslutningsfördrag till EU beaktas.

Storbritannien har 73 av Europaparlamentets totalt 751 ledamöter. I det fall Storbritanniens utträde ur Europeiska Unionen leder till att nuvarande parlamentsplatser i Europaparlamentet omfördelas mellan de kvarvarande 27 medlemsstaterna, vill landskapsregeringen uppmärksamma statsrådet på de diskussioner om landskapets representation i Europaparlamentet som tidigare förts mellan landskapet Åland och riksmyndigheterna.

Genom självstyrelselagen har landskapet Åland ett långt utvecklat självstyre som innefattar överförd lagstiftnings- och förvaltningsmakt från riksdag och regering. Lagstiftningskompetensen i Finland är delad mellan riksdagen och lagtinget enligt grundlagen och självstyrelselagen. Enligt 3 § självstyrelselagen (ÅFS 1991:71) för Åland företräds Ålands folk av dess lagting. Ålands konstitutionella ställning är genom självstyrelselagen betydligt starkare än andra lagstiftande regioners ställning i Europa. Självstyrelselagen kan endast ändras på samma sätt som grundlagen genom likalydande beslut av riksdagen och lagtinget. Finland har inte möjlighet att genomföra lagstiftningsändringar inom självstyrelsens behörighetsområden.

Då landskapet tillsammans med resten av landet godkände anslutningen till EU överfördes även en betydande del av denna lagstiftningskompetens till unionen. Finland har kompenserats för denna kompetensöverföring, i likhet med

övriga medlemsstater, genom att tilldelas en stadigvarande representation i unionens beslutsfattande organ. Landskapet Åland har dock inte kompenserats för kompetensöverföringen på motsvarande sätt.

Inom de områden där Åland har lagstiftningsbehörighet har Åland samma skyldigheter som en medlemsstat. Landskapets ställning som ett självstyrt område är grunden till det särskilda protokoll om Åland som fogades till Finlands anslutningsfördrag till EU. I protokollet erkänns uttryckligen Ålands särställning enligt folkrätten som en grund för de undantag protokollet reglerar. Åland är det enda område i Europa som är självstyrt, demilitariserat och neutraliserat enligt internationell rätt.

Alltsedan anslutningen till EU har självstyrelsens myndigheter framfört krav på att Åland ska erhålla egen representation i Europaparlamentet. Landskapet har vid flera tillfällen upprepat detta krav i samband med att lagtinget behandlade Amsterdamfördraget, Nicefördraget, det konstitutionella fördraget samt Lissabonfördraget. En lagmotion angående en ändring till valkretsindelningen överlämnades dessutom av lagtinget till riksdagen i april 2006. Lagförslaget förkastades sedermera av riksdagen den 13 februari 2007.

Självstyrelselagens delning av den politiska makten mellan riket och landskapet leder till att riksdagen och regeringen inte kan företräda Ålands befolkning i frågor som hör till självstyrelsen. Åland har dessutom egna, från det övriga Finland fristående politiska organisationer. Partierna i det övriga Finland och de representanter som väljs genom detta partiväsende kan inte anses representera det åländska folket. Den åländska befolkningen står därmed i frågor som överförs från självstyrelsens behörighetsområde till den europeiska nivån utan egentlig representation. De rikstäckande partierna har inte någon demokratisk förankring i landskapet och de har därmed inte heller någon anledning att formulera en särskild politik som rör åländska angelägenheter. Frågan om åländsk representation i Europaparlamentet är med andra ord ytterst en demokratifråga.

Finland har inte givit det självstyrda Åland något av landets mandat i Europaparlamentet. Då man reglerade valet av Finlands representanter beslöts att hela landet skulle utgöra en enda valkrets. I regeringens proposition (RP 351/1994 rd) poängterades dock att landskapet Åland innehar en särställning som baserar sig på (den då gällande) regeringsformen och som har garantier även i internationell rätt. För att även Åland skulle kompenseras för förlusten av lagstiftningskompetens till EU ansågs det befogat att genast inleda förhandlingar med unionen om att Finland skulle tilldelas en extra plats i Europaparlamentet. Därmed klargjorde den dåvarande regeringen att en åländsk representation är konstitutionellt berättigad.

Landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden uppväger inte det faktum att Åland i likhet med Finland har överlåtit stora delar av sin kompetens att självständigt besluta om sina angelägenheter till unionen. Bara genom en egen representation har landskapet en faktisk möjlighet att tillvarata sina intressen. Det är oskäligt att landskapet Åland, som på grundlagsenlig nivå garanteras en rätt att självständigt fatta beslut om sina inre angelägenheter, i fråga om EU-ärenden som berör samma ämnesområden är utan en direkt påverkningskanal.

I statsrådets utredning 2012 om fördelningen av platser i Europaparlamentet framkom att den finländska regeringen försökt påverka Europaparlamentet så att Finland skulle få en av de 16 extra platserna som omfördelades inför mandatperioden 2009-2014. Statsrådet hänvisar i sin motivering till landskapet Ålands särställning som självstyrande och principen om sjunkande proportionalitet. I utredningen konstaterades att *”Statsrådet fattade i april 2009 ett principbeslut om landskapet Ålands medverkan och inflytande i EU-ärenden. I*

principbeslutets ingress konstateras att det finns ett behov av att kompensera landskapet för den behörighet som genom EU-medlemskapet har överförts till unionens kompetensområde. I beslutet konstaterar regeringen att den ska medverka till att utveckla landskapets inflytande på arbetet i Europaparlamentet. Enligt beslutet ska statsrådet i kommande förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status.”

Landskapsregeringen förutsätter att landskapsregeringen ges möjlighet att delta i statsrådets fortsatta förberedelser inför förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur EU. Landskapsregeringen förutsätter att landskapets positioner tas med i det fortsatta arbetet och utgår ifrån att landskapets intressen bevakas vid förhandlingarna.

Landskapsregeringen framhåller att då frågan om en omfördelning av parlamentsplatserna till Europaparlamentet framledes blir aktuell efter Storbritanniens utträde ur EU, är det av största vikt för landskapet att statsrådet beaktar tidigare fastslagna principbeslut om att medverka till att utveckla landskapets inflytande i Europaparlamentet genom att tillförsäkra Åland en plats i parlamentet. Landskapsregeringen utgår ifrån att denna fråga aktivt drivs av Finland i de interna EU-förhandlingarna.

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Minister

Nina Fellman